

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 24.

Ljubljana, 15. grudna 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Naznanilo in vabilo k rednemu občnemu zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani. — O važnosti življenskega zavarovanja z ozirom na slovensko učiteljstvo. — Marija Šerc — Domžale: Kje je iskati vzrok, da se v šolah na deželi premalo goji šivanje in krpanje? — Frančišek Rant — Trata: Uganka. Pomen, namen in metodična obravnava. — J. Marn: Knjiga Slovenska. — Književnost. Vprašanja in odgovori. — Naši dopisi. — Selca. — Iz Postojine. — Društven vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica vredništva.

Naznanilo in vabilo

k

rednemu občnemu zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani,

kateri bude

dné 29. grudna t. l. v magistratni dvorani ljubljanski.

Začetek točno ob 9. uri dopoldne.

Vspored:

1. Predsednikov ogovor.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Volitev treh pregledovalcev računov.
5. Knjižničarjevo poročilo.
6. Prenaredba pravil gledé na izdavanje društvenega glasila „Učiteljskega Tovariša“.
7. Nasveti (katere je vsaj dva dneva pred zborovanjem javiti odboru).
8. Volitev 9 udov v odbor.
9. Predavanje g. Alojzija Luznika o didaktofonu.

Ker je zborovanje velike važnosti, želi obilo udeležbo

odbor.

V Ljubljani dné 10. grudna 1890.

O važnosti življenskega zavarovanja z ozirom na slovensko učiteljstvo.

En od glavnih pogojev človeškega napredka je združevanje; združevansko načelo se je pojavilo v najnovejšem času posebno pri življenskem zavarovanju. Spoznanje, da je življensko zavarovanje potrebno, širi se dan za dnevom; leto za letom sklene se za milijone goldinarjev novih pogodb v tem oddelku, in razne banke kažejo nam v svojih bilancah z velikanskimi števili, kako napreduje zavarovalna ideja. Življensko zavarovanje šteje svoje privržence v vseh stanovih in v vseh razredih človeške družbe; zavarovani so prosti delavci, zavarovani so pa tudi tovarničarji in bankirji; zavarovani so prebivalci malih koč, zavarovani so pa tudi plemenitaši in posestniki gradov, da, zavarovani so celo udje vladarskih rodbin. Ideja, ki si je pridobila tako hitro splošno priznanje, ideja, ki si je v kratkem času tako rekoč svet osvojila, ta ideja mora biti gotovo dobra! Kako pa tudi ne?

Človeško življenje je najdragocenejši kapital, ki daje vsako leto delavnemu človeku svoje obresti, s katerimi redi in vzgaja dotičnik sebe in svojo rodbino, večkrat še tudi druge osebe, katere so mu izročene v skrb. Kapital, reprezentiran v človeškem življenju, v tem slučaju ni več lastnina dotičnika, kapital je lastnina njegove obitelji in oseb, katerih obstanek je odvisen od njega; in dolžnost je od vsakega človeka, ohraniti ta kapital tako dolgo, kakor sme tirjati njegova obitelj od njega, da za njo skrbi. Ker pa nikdo ne ve, bo li njegovo življenje tako dolgo trajalo, da bode popolnoma oskrbljena njegova obitelj, dolžnost je vsakega človeka, skrbeti za to, da se tudi po njegovi smrti ohrani vsaj deloma kapital, reprezentiran v njegovem življenju; to pa bi bilo skoraj nemogoče, ko bi ne bilo zavarovalne ideje. Življensko zavarovanje ohrani vsaj deloma kapital — vrednost našega življenja. Ne moremo torej odrekati življenskemu zavarovanju važnosti, da, ne moremo dosti ceniti njegove vrednosti.

Najpoglavnejše koristi življenskega zavarovanja so: obvarovanje rodbine uboštva v slučaju očetove smrti; zagotovljenje dote otrokom, zlasti hčeram, tudi za slučaj, ko bi oče, njihov oskrbnik, ne dočakal polnoletnosti njihove; vzajemno zavarovanje zakonskih, to je zavarovanje kapitala onemu izmed njih, kateri drugega preživi; pomnoženje rodbinskega imetka, povišanje osebnega kredita i. t. d., i. t. d.

Prepričan o teh koristih življenskega zavarovanja, priporočal je pri letošnjem zborovanji „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ g. Ivan Lapajne svojim tovarišem, da se spoprijaznijo tudi oni z idejo o zavarovanju človeškega življenja. In to po vsej pravici! Učitelj, ki navadno nima družega imetja, kakor golo in pičlo plačo svojo, pač ne more ostaviti zarodu svojemu zemljiških posestev, kapitalov v gotovini ali v vrednostnih popirjih. Istotako nima od kod vzeti potrebne dote za svoje hčerke, da bi jo še plačal h krati, kadar se može. Ne preostaja mu torej družega, kakor da se zateče k zavarovalnici ter si pri nji zagotovi bodi-si samemu sebi za starost določen kapital ali pa predragim svojim vsaj neko pomoč za slučaj nagle nepričakovane smrti svoje. Marsikdo bode morebiti sicer ugovarjal, češ, boljše je vlagati denar v hranilnico i. t. d. Ne dá se tajiti važnost hranilništva; toda v hranilnico more vlagati novce le takšen človek, kateremu preostaja gotovine in ki ima trdno voljo za to. Ali kje ostane nameravano preskrbljenje rodbine, ako umrje oče, reditelj in steber vse obitelji prerano in nagloma? Zavarovalnica pa izplača v slučaju nagle smrti, in če se je vplačal tudi le jeden obrok, takoj zavarovani kapital. Ali če oče zavaruje otroka in takoj umrje po vplačanju prvega obroka, zagotovljen je otroku o določenem času ves zavarovani kapital, in to, ne da bi po očetovi smrti potrebno bilo plačevati več kakšno premijo.

In ker smo učitelji prepuščeni večinoma samim sebi, moremo si pomagati le z združenimi močmi in moramo gledati na to, da se izkoristi združenje vsega slovenskega učiteljstva. Po dovoljenji in nalogi letošnjega glavnega zborovanja „Zaveze“ pogodil se je podpisani direktorij z banko „Slavijo“ radi zavarovanj učiteljev zaveznikov; banka „Slavija“ bode izplačala od vseh zavarovanj, ki se odslej sklenejo z zavezinimi učitelji, določeno nagrado na korist „Zaveze“ in dotičnih učiteljskih društev in sicer prvi jedenkrat za vselej od zavarovanega kapitala, slednjim pa od vsakoletnih premij do konca zavarovalne dobe. Ker je potemtakem kolikor „Zavezi“, toliko posameznim učiteljskim društvom zajamčen znaten letni dohodek, ki bode naraščal z množino zavarovanj, priporočamo najtopleje banko „Slavijo“ vsemu zavezinemu učiteljstvu, da se blagoizvoli pri nji zavarovati ter s tem podpirati ta odlični slovanski zavod, ob enem pa pospeševati korist mlade naše „Zaveze“ in dotičnih učiteljskih društev.

Pri tej priliki naj še navedemo, da so obrekovanja in zabavljanja na banko „Slavijo“ popolnoma neosnovana; krive temu so le osebnosti in dostikrat tudi politična naspotstva. Slavno učiteljstvo bi storilo banki „Slaviji“ veliko uslugo, ako bi ji pojavilo ali direktno ali pa potem direktorija vse nedostatke, ki se morebiti posameznim zavarovancem prigode; banka „Slavija“ je pripravljena odpraviti takoj vse nedostatke, ker nikomur noče delati krivice.

Naj še omenimo, da so tarifi skoraj vseh bank jednako veliki in da so razlike le ne-

znatne; v dostih slučajih je pa tudi banka „Slavija“ ceneja, ko druge banke.

Nekaternikom na Slovenskem je pa kar prirojeno, zabavljati na narodna podjetja in narodne zavode, dočim lepo molče, ako jih opehari kakšno tuje društvo, ker jih je sram; takih mož pa zavedno slovensko učiteljstvo ne bode poslušalo!

Kdor je še mlad in če tudi samec, naj se zavaruje na doživetje in smrt, kajti tem potem dospe s časoma tako rekoč igraje do kapitala, katerega si drugače ne prihrani z lepa. Kdor pa je že bolj priletan, zavaruje naj si življenje vsaj za slučaj svoje smrti, zlasti ako je oženjen in mu je Bog podaril obilo zaroda; obitelj mu bode gotovo hvaležna, ako ji ostavi po prerani smrti kakšen kapital. Kdor ima hčerke, zavaruj vsaki par stotin in vsaj jedno za nekoliko večji znesek, katerega more razdeliti; ker laglje bođe sedaj plačeval male zneske, kakor pozneje vso doto ob enem. Komur se narodi sinček, naj ga zavaruje za čas, ko ga bode treba poslati v šolo; ker šolanje stane mnogo denarja! Sploh vsakdor, ki le more, zavaruje naj se na ta ali oni način, kakor ugaja okolnostim njegovim in sicer, ako ne more za cel tisočak, sklene naj zavarovanje vsaj za nekoliko stotin, katere mu bodo vsikdar dobro došla pomoč.

Direktorij „Zaveze slov. učit. društev“:

Dr. T. Romih,
predsednik.

I. Lapajne,
blagajnik.

A. Gradišnik,
lajnik.

Kje je iskati vzroka, da se v šolah na deželi premalo goji šivanje in krpanje?

Šestokratt se je po konferencijah in časopisih razpravljalo o ženskih ročnih delih in kaj bi se ne, saj so ročna dela bistvena naloga dekliške vzreje. Ne menim dokazovati, koliko korist prinaša ta velevažen pouk ženski mladini v gmotnem oziru, katerih

krepostij in lastnostij se dekleta privadijo, ako je gojenje vestno, marljivo in vstrajno.

Pouk mora biti dobro urejen, dela izbrana za ljudsko šolo na deželi, ne pa za mestne. Kjer ni tako urejen, tam primanjkuje časa za šivanje in krpanje. Razven tega

je pa še nekaterih nedostatkov in pogreškov učiteljic in učenk omeniti. Tudi zaporednost ročnih del mora biti taka, da jedno delo probudi drugo, ne pa naopačno; kjer se učna tvarina ne razvrsti, ne doseže se učni smoter.

Na mestni šoli se poučuje takoj v prvem letu in sicer kvačkanje. V ljudskih šolah na deželi se začne pouk šele v drugem šolskem letu; poučuje naj se pletenje, pripletanje in vpletanje nogavic. Kako važno je pletenje, spozna se v besedah, koje mi je rekla jako imenitna in naobražena gospa: Koliko je izurjena deklica, spoznam na njeni nogavici; ta mi ne pove samo stopinjo njene omike, uveri me tudi o njeni redoljubnosti, izvestnosti in o njenem lepočutji. Ne sme se ozirati na težnje, katerih ima pletenje pri malih prvenkah. Saj ne traja dolgo, marljivost in vstrajnost ogladi pot in delo gre gladko izpod rok. Koliko veselja ima deklice, ko si je napletlo prve nogavice! tudi materi in drugim se bolj prikupi. Pokazati moramo, da je pouk koristen takoj, kajti prosto ljudstvo išče dobiček. Evo ga z nogavicami! Pripletanje in vpletanje naj se vadi v prvi polovici tretjega šolskega leta. Rada delajo dekleta, ker je nogavica prej dodelana

Najizdatnejše budilo k vrlem napredku pri pouku te vrste dela je, da se obljubi učenje kvačkanja le onim deklicam, katere so zmožne nogavice popolno same izvršiti. Po tej obljubi vzbudi se nekako tekmovanje. Ako bi se pa, kakor v mestu, pred pletenjem učilo kvačkanje, zaostalo bi prvo, utegnilo bi se pripetiti, da bi se našla učenka, katera bi znala nakvačkati razne izdelke, nogavice popolno sama naplesti bi ji pa ne bilo moč. Je li častno za deklico, da si zaljša spodnja krila z mrežicami, raztrganih nogavic si pa ne zna popraviti? Iskustvo uči, ako se deklice najprvo navadijo kvačkati, da delajo izdelke malone za vse sorodstvo in prijateljstvo ali pa za na prodaj. Silno težko se jih potem prisili za kako drugo delo; tako se izgublja zlati čas ter ga za šivanje ne preostaje nič.

V drugi polovici tretjega šolskega leta naj se uči kvačkanje. Na mestni šoli si iz-

delajo učenke vaje gostih vzorcev z gostimi petljami skozi oba člena — skozi zadnji člen — zasukane petlje i. t. d. Izdelovanje take vaje potrebuje dokaj časa, kateri se mora pri naših dekletih bolje vporabljeti. Namesto take vaje zadostujeta samo dva uzorca, jeden iz gostih petelj, drugi iz šibčnih; za tema dvema naj se delajo luknjičasti vzorci. Vajenica je lahko in mora biti končana konci tretjega šolskega leta. V prvi polovici četrtega leta naj se deklice urijo v izdelovanju raznih kvačkanih izdelkov, kakor mrežic, vložkov i. t. d. V drugi polovici četrtega šolskega leta pa naj se poučuje vezenje. Zaznamenico z mnogimi abecedami dodelajo dekleta do konca šolskega leta, ker to delo je prav kratkočasno. Z vezenjem privadijo se ročnih pregibkov in telesnega držanja za šivanje. S tem poukom je položen temelj najvažnejšemu pouku, šivanju in krpanju. Razven tega je pa to delo pravo budilo za šivanje.

V petem šolskem letu deklice zaznamujejo perilo ter se vadijo krpati nogavice.

V šestem šolskem letu vadijo se razne vbode, šive, obšitke. Toliko se morajo dekleta navaditi, da bodo mogla z mirno vestjo razobešati perilo, ko postanejo gospodinje, da jim ne bode treba s strahom misliti: „O, da bi le zdaj moja soseda ne videla mojega perila!“ Kako sramotno je za gospodinjo, ako ne zna krpati perila ter ga daje skrivoma brez vednosti moža šiviljam popravljati. Gotovo taki gospodinji ni znan izrek: Vinar, ki ga žena prištedi, velja toliko, kakor tolar, ki ga mož zasluži. Dekle, pridobljeno za delavnost, ne pusti počivati rok ter si vedno ohrani veselje do dela. Delavnost vzgaja štedljivost, pospešuje obiteljsko srečo in je pravi blagoslov. Naša dekleta, ko ostavijo šolske prostore, večinoma nehajo tudi z ročnimi deli. Druge skrbi in opravila se jim nakladajo in še le kot gospodinjam treba jim je večkrat iglice sukati, torej morajo dobro izvežbane zapustiti šolo. Stare Germanke so skrbele, da so se dekleta temeljito izurile v vseh ženskih ročnostih. Znale so prestiti in tkati, vesti in šivati, in če bi bile

kneginje. Da, čim bolj je bilo dekleta imenitno in izobraženo, tem bolj je bilo izvežbano v vseh delih. Za naša slovenska dekleta na deželi bi se pa tako malo storilo!

Ker nam ta pouk naklada toli vzvišeno nalogo, ne sme se površno gojiti. Delajmo po besedah Slomškovich: Ne bojte se truda, ne plašite se trpljenja! Prava učiteljica ne pozna počitka in ga tudi poznati ne sme. Sleharo uro mora pregledati dela vseh učenk. Vsako pomoto treba popraviti, vedno spodbujati k marljivosti, tu hvaliti, tam grajati. Ko pregleda dela ter ji ostaja še nekaj časa, ne dela v šoli za se kakih vložkov, nogavic, mirno sedeč pri mizi, temveč pomaga deklici, katera se trudi in muči in še dohiteti ne more svojih součenk. Hvaležno-vesel pogled uboge učenke ji je plačilo. Naj bodo opravi še tako nadležni, vselej je pripravljena pomagati in pokazati brez nejevolje. To je vzgled delavnosti, s katerim utrjuje svoj pouk. Pridnejšim dovoli udeležiti se ročnih del pri urah drugih oddelkov; lenim določi, koliko morajo narediti. Učenke vadi reda, čistote med delom in štediti tvarino, katero morajo imeti vedno v vzglednem redu. Lepo,

čisto delo napravlja veselje, zato morajo roke umite biti. Zelo oživi pouk, ako pusti časi čitati kako mično povestico, s tem zatré nagon šepetanja in klepetavosti. Če se deklice navadijo tiho delati, bode tudi kasneje ostalo to, kar so se v nežni mladostni dobi navadile. Ročna dela naj se uvrste vselej po pouku družih predmetov, nikdar ne pred poukom, ker zanikarne učenke radi mudijo. Kdor noče, kmalu izgovor najde. Ker ima naš stan še častno nalogo, širiti med narodom narodno zavest in zanetiti ljubezen do milega materinega jezika, vporabljam tudi to priliko ter vadimo učenke slovenskih izrazov pri ročnih delih, ugonobimo vse tujke.

Slednjič naj le še omenim, da bi bilo želeti, ko bi še v ponavljalni šoli jedna ura bila odločena za ročna dela izključno samo za šivanje in krpanje. Kako hasljivo bi bilo to za naša dekleta!

Ne bojmo se truda, ne plašimo se trpljenja; vadimo dekleta delavnosti, štedljivosti in samopomočja. S požrtvovalnostjo in vstrajnostjo dosežemo vse.

Marija Šerc — Domžale.

U g a n k a.

Pomen, namen in metodična obravnava.

Uganka (zastavica, zagonetka) je kratkočasnica z natančno a skrivnostno označenim, skritim jedrom. Jedro izluščiti pravimo uganko rešiti, uganiti. Ugankino jedro je čestokrat v jako trdi luščini. Zastavljalcu treba v tacem slučaju uganjevalcu pomagati. Pomoč bodi nejasno napeljevanje k stvari, koju uganka zakriva.

Iz pomena ugankinega razviden je njen namen. Uganko je treba uganjevati, rešiti. Pri ugibanji pa je treba misliti. Namen ugankin je tegaj, siliti uganjevalca misliti, prikleniti pozornost njegovo k neki dosedaj neznani stvari, katero želi in hoče duh spoznati. Da se s tem naporom duha um bistri in duh vadi globoko misliti, je pač jasno. Zaradi

ttega svojstva svojega je našla uganka svoj prostor tudi v šolskih berilih. In tu je gotovo na svojem mestu! Najbolje sta z ugankami preskrbljena Razinger-Žumrov „Abecednik“ z 19 in „Prvo berilo in slovnico“ z 18 ugankami. Prav želeti bi bilo, da so druga, po vsebini obširnejša šolska berila vsaj v toliki meri ž njimi preskrbljena.

Razven zgoraj omenjenega namena ima uganka še drug, nič manj važen smoter: Razvedriti duha. Poleg bistrila je uganka tudi razvedrilo. To mi pritrudi gotovo vsak g. tovariš. S kakim veseljem uganjujejo otroci in kako srečen je rešitelj. In cela šola se veseli, da je luščina prebita in jedro izluščeno. Da se ugankin namen

doseže, treba jo metodično prav obravnavati. Po mojem mnenju naj se to stori tako-le nekako:

Izbral sem si v metodično obravnavo uganko iz „Abecednika“: Hrast ima dvanajst vej; na vsaki veji so po štiri gnezda: v vsakem gnezdu je po sedem mladih ptičev, in vsakemu ptiču je drugače ime. Kaj je to?

Po „Abecedniku“ sta se prej obravnavala berilna sestavka „Čas“, kateri posebne natančnosti tirja, in „Letni časi“. Dosti ložja bi bila navedena uganka, ako bi sledila koj berilnemu sestavku „Čas“. A izgubljena bi bila ž njo dana prilika, oba berilna sestavka v celokupini ponoviti. In uganka na predzadnji strani „Abecednika“ tirjaj že nekoliko več napora. Prav je torej tako!

Obravnavaj: Govorili in brali smo zadnjic o letnih časih. Koliko letnih časov ima leto? — (Štiri) — Povej, kako se imenujejo letni časi! — (Pomlad, poletje, jesen in zima.) — Naštej jih še Ti! — Še Ti! — In še Ti! — Kateri letni čas je prvi? — Kateri drugi? — Tretji? — Četrti? — Imenuj mi tretji, prvi, četrti, drugi letni čas! — V katerem letnem času imamo sneg? — (Po zimi.) — V katerem cvetó cvetice? — (Spomladi.) — V katerem žito zori? — (Po letu.) — V katerem grozdje in sadje dozori? — (V jeseni.)

Vidim, da poznate letne čase. Delili smo sedaj leto na štiri dele, namreč, na štiri letne čase. Učili pa smo se, leto še drugače deliti, namreč na mesece. Povej, koliko mesecev ima leto? — (Dvanajst.) — Znete jih tudi po imenu naštetih. Naštej mi mesece leta po vrsti! — (Prosinec, svečan, sušec itd.) — Naštej jih še Ti! — Še ti! — In še Ti! — Kateri je prvi mesec v letu? — (Prosinec.) — Kateri drugi? — Tretji? itd.

Leto ima dvanajst mesecev. To zapišem na šolsko tablo. (Učitelj zapiše na levo polovico table: Leto ima 12 mesecev. Po sredi table pa potegne ločeco navpičnico.)

Mesec je že precej časa. Ima trideset dni. (V številjenji otroci še niso dospeli do tega števila, vendar je dobro, da se jim na računskem stroji pokaže 30 kroglic, da vsaj nekoliko pojma dobé o tej veličini.) Ker je mesec tako

dolg, delimo tudi njega na štiri dele. Kako se imenujejo ti štirje deli? — (Tedni.) — Koliko tednov ima toraj mesec? — (Štiri.) — Mesec ima štiri tedne. To zapišem na tablo. (Učitelj zapiše pod prejšnje: Mesec ima 4 tedne.)

Teden ima več dni. Koliko dni ima teden? — (Sedem.) — Kateri so dnevi tedna? (Ponedeljek, vtorek, sreda itd.) — Naštej še Ti dneve tedna! — Še Ti! — In še Ti? — Kateri je prvi dan v tednu? — (Ponedeljek.) — Kateri drugi? — (Vtorek.) — Kateri tretji, četrti, peti, šesti, sedmi? — Imenuj tretji dan v tednu? — (Sreda.) — Imenuj šesti dan! — (Sabota.) — Imenuj četrti dan! — (Četrtek.) — Kateri dan v tednu ne smemo delati? — (V nedeljo.) — Kateri dan v tednu ne smemo mesa jesti? — (V petek.) — Kateri dan nimate šole? — (V četrtek.)

Teden ima sedem dni. Zapišem tudi to na šolsko tablo. (Se zapiše pod prejšnje.) Kakor ste videli se vsak dan v tednu drugače imenuje; prvi je ponedeljek, drugi vtorek, tretji sreda itd. — Vsakemu je toraj drugače ime.

Najdaljši čas je leto, krajši mesec, še krajši teden in najkrajši dan. — Za tem uvodom se koj zastavi uganka tako-le nekako: Pazite dobro; sedaj Vas bom nekaj vprašal. Videli bomo, kdo izmed Vas zna bolje misliti. Poslušajte! — Poznam hrast, kateri ima dvanajst vej; na vsaki veji so po štiri gnezda: v vsakem gnezdu je po sedem mladih ptičev, in vsakemu ptiču je drugače ime. Kaj je to? — Da si to zapomnite, zapišem Vam na šolsko tablo. (Na desno stran ločeco navpičnice se zapiše uganka.) Preberi mi prav glasno zapisano! — Še Ti! — Glejte, to je uganka. — Sedaj Vam pa dam nekoliko časa v premislek. Vsak naj dobro premisli, kaj bi neki to bilo? — Med tem časom se ne dovoli nikomur govoriti; tudi onemu ne, ki bi bil morebiti že rešil uganko. Skazilo bi se s tem veselje celi šoli.

Po preteku katicih treh do petih minut naj se vpraša: Kdo izmed Vas že vé, kaj je to? — Več učencev vzdigne roke. — Da je stvar zanimivejša, vpraša naj se nalašč učenca, od

katerega ni upati prave rešitve. Odgovoril bo morebiti: To je naš hrast v logu. — Tako? — Vi imate hrast v logu? Ali si že katerikrat preštel veje na Vašem hrastu; koliko vej ima? — (Dvanajst.) No, pogledjva dalje! Ali je na Vašem hrastu tudi kaj gnezd? — (Da.) — Koliko jih je na vsaki veji? — (Na vsem hrastu je jedno.) — Tako, samo jedno gnezdo je na Vašem hrastu? Mi smo pa rekli, da so na vsaki veji štiri gnezda. Ali je torej Vaš hrast prav? — Učenec spozna, da ni. — Drugi učenec bo kaj družega napačnega povedal. Učitelj ga ravno tako prepričaj, da ni prave pogodil. A besedice nezadovoljnosti ali celo graje naj ne čuje nikdar tak otrok. Pogum bi mu vzela za vselej. Med učenci se dobi slednjič tak, ki uganko prav reši. Bistro misleč otrok je že prej spoznal, kako se ono na tabli na obeh straneh ločече navpičnice ujema. Ta bo odgovoril, da je ta hrast — leto.

Praviš, hrast je leto. Pisano je: Hrast ima dvanajst vej. Kakšnih dvanajst vej pa ima leto? — (Leto ima dvanajst mesecev.) — To se ujema. Pogledjva, če se bode naprej tudi. Rekel si, da veje so meseci. Zapisano je: Na vsaki veji so po štiri gnezda. Kakšne štiri gnezda pa ima mesec? — (Štiri tedne.) — Ali ima res mesec štiri tedne? — (Res.) — Pogledjva dalje! Pisano je naprej: V vsakem gnezdu je sedem mladih ptičev, in vsakemu ptiču je drugače ime. Gnezda so torej tedni. Kakšni pa so oni mladi ptiči, katerih je v vsakem gnezdu sedem in katerim je vsakemu drugače ime? — (To so dnevi v tednu.) — Ali ima teden sedem dni? — (Ima jih.) — Je pa tudi vsakemu drugače ime? — (Da, vsak ima drugačno ime.) — Naštej dneve tedna, da vidimo, če ima res vsak dan drugačno ime. (Ponedeljek, vtorek, sredo itd.) — Res, vsak dan ima svoje ime in vsak drugače. — Glejte, vse se je ujemalo. Ta je uganko prav rešil. Hrast je leto, ki ima dvanajst mesecev, veje so mesci, ki imajo po štiri tedne; gnezda so tedni, ki imajo po sedem dni, vsakemu dnevu v tednu pa je drugače ime.

Povej mi Ti: kdo je ta hrast? — (Leto.) — Koliko vej ima hrast? — (Dvanajst.) — Kaj so veje? — (Meseci.) — Koliko mesecev ima leto? — (Dvanajst.) — Dvanajst vej, dvanajst mesecev. Ujema se. — Kaj so gnezda na veji? — (Tedni.) — Koliko gnezd je na vsaki veji? — (Štiri.) — Koliko tednov ima mesec? — (Štiri.) — Štiri gnezda, štiri tedni. Ujema se. — Kaj so mladi ptiči v gnezdih? — (Dnevi tedna.) — Koliko mladih ptičev je v vsakem gnezdu? — (Sedem.) — Koliko dni ima teden? — (Sedem.) — Sedem mladih ptičev, sedem dni v tednu. Tudi se ujema. In kakor smo prej videli, je tudi vsakemu ptiču — dnevu drugače ime. Tako se reši ta uganka.

Beri mi uganko s table! — Reši jo tako, da postaviš mesto hrast — leto, mesto veja — mesec, mesto gnezdo — teden in mesto ptičev — dan. Učenec bere: Leto ima dvanajst mesecev; v vsakem mesecu so štirje tedni; v vsakem tednu je sedem dni in vsakemu dnevu je drugače ime. Beri tako še Ti! — Še Ti! — Še Ti! itd. — To uganko imate tudi v svojih berilih. Odprite jih! — Beri jo! — Reši jo tako, kot smo jo rešili prej na tabli! — To stori več učeucev. Kdo zna povedati uganko na pamet?

S tem je obravnava končana. Ta uganko se lahko porabi za spisno nalogo. V prvo naj se doslovno prepíše in potlej naj se reši, kot zgoraj.

Tako obširnih razprav, kot zgornja je pri ugankah malo, ker so iste navadno krajše, in ker večkrat nimajo tako imenitnega in obširnega jedra. Pri vsaki ukanki v obče pa bodi uvod, ki napeljuje otroka k stvari, katero uganko zakriva. S tem se duh uganjevalčev približa jedru in omogoči rešitev. Vsako uganko reši otrok sam, nikdar učitelj. Rešitev se glási v polnem stavku. Zahtevaj se dokaz, da se rešitev s pogoji ujema. Kjer ima uganka moralčno jedro, naj se isto izkoristi. Uganke naj se navadi otrok na pamet.

Francišek Rant — Trata.

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

P. Ladislav Hrovat (Jožef) r. 10. marc. 1825 v Zgornjem Tuhinju, gimnazijo zvršil v Ljubljani l. 1846, v redu sv. Frančiška postal svečenik l. 1849, od l. 1852 na Dunaju poslušal nauke Miklošičeve, na vseučilišču opravil preskušnjo iz latinščine in grščine l. 1854, pomagal na gimnaziji Novomeški od l. 1859 pravi učitelj in profesor, l. 1870 začasno ravnatelj, stopil v pokoj l. 1890, poslavljen z zlatim križcem za zasluge s krono.

Potrjen za učitelja postal je takoj tudi pisatelj, v poročilu (Programu) Novomeške gimnazije l. 1856: „Zur Charakteristik Hector's“, in l. 1858: „Ueber das aoristische Perfect in Folgesätzen nach einem tempus hist. im Hauptsatze“. P. Ladislaus Hrovat.

Slovénski je pričel P. Ladislav l. 1861 v *Glasniku* (str. 48. 49) s krepkim budilom „Slovénski mladini“, češ, rada in obilno prebiraj umotvore starih Gerkov in Rimljanov v izvirnem jeziku . . ; potem predstavljaj stare klasikarje, na korist sebi, v prid slovenski literaturi, in godí naj se to po „Glasniku“ itd. — „Nekaj o slovénkem berilu“ za 8. gimnazijalni razred . . tvarine dokaj . . ne se ravnati po nemških berilih . . Za Slovence bi bilo želeti, da bi prišla sčasoma na svitlo knjiga, v kateri je osnovana ob kratkem zgodovina našega naroda in naše literature, na pr. po tem-le načrtu: A. Staroslovenščina. 1. Frizinški odlomki. 2. Glagolica. 3. Kirilica. B. Novoslovenščina. I. doba. Od Trubarja do Vodnika (1550–1800). 1. oddelek. Protestantični pisatelji. 2. Katoliški. II. doba. Od Vodnika do Novic (1800–1843). III. doba. Od začetka Novic do sedaj. — Berilna tvarina iz II. in III. dobe. Prozaični oddelek. a. Geografija slovenske zemlje. b. Zgodovina slovenska. c. Literarni spisi. 2. Poetični oddelek. a. Narodne pesmi. b. Noveje pesmi raznega zapopadka . . Po nobenem načinu ne

sme manjkati Koseskove „Slovenja Cesarju . . “ Ravno tako tudi Vodnikova „Iliria oživljena . . “ Več oči več vidi (Novic. 1861. str. 330–338).

L. 1862 ima „Izvéstje Novomeške gimnazije“ učeno razpravo „Slovénski Genitiv“ (3–16 str.), spisal P. Ladislav Hrovat. „Namen temu spisu ni ta, da bi hotel učiti slovenske pisatelje, kako naj rabijo Genitiv, marveč da po splošni rabi pisateljev posname iz jezikove narave pravila ter sestavi sistematično teorijo genitiva, kakoršne imajo drugi izobraženi narodi; glavni namen mu je tedaj zlasti mladež napeljevati, da se zavé slovniških pravil. Prave zavednosti pa si je moč pridobiti le v domačem jeziku, ki ga človek tudi občuti . . Drugi namen temu spisu je ta, da bi se moglo določiti, kdaj smemo genitiv adjektivirati in kdaj ne . . Ravno tako tudi, kdaj smemo ali moramo rabiti Dativ mesto Genitiva . . Razdelil sem Genitiv po obsežku v tri glavne dele, kakor razdeljuje prof. Bonitz gerškega itd.“ (Cf. Novic. str. 301). — Cvetje iz domačih in tujih logov: Ksenofontovih Spominov na Sokrata čveterere bukve (Memorabilia). Poslovenil P. Ladislav Hrovat. V Celovcu 1862. 12. str. 158. Natis. Janez Leon. — *Glasnik* l. 1862: Slovniški pomenki. „O pogojnih stavkih: Če, ako, ko, wenn“ str. 17–22. — „Priložaj sedanjega časa“ str. 89–139. — „Slovénski lokal“ str. 228–235.

L. 1863 kaže *Zlati Vek* str. 254–289: Staroslovenščina. Spisal P. Ladislav Hrovat. Predgovor. A. Slovenščina obredni jezik. B. Glagolica in Kirilica. C. Knjige (codices): Frizinški odlomki. Glagolita Clozianus. Ostromirovo Evangelije. Sazavo-Emauskoje svetoje blagovestvovanje. Supraselski kodeks. Kodeks Assemanianus. — *Glasnik* str. 17–22: Slovénski dativ. Oziravni stavki: Kteri, a, o—ki str. 152–180. — *Novice* str. 5: Posluh — za Cvetje Janežičevo! — Životo.

pisi (*Vitae clarorum virorum*) za slovenščino str. 12. — Slovestvene stvari: 1. lih; 2. žlahta, žlahten; 3. zdajci; 4. et-et, quum — tum itd. str. 42. — Izvestje gimnazije Novomeške str. 10–14: Časoslovje latinskega jezika. A. Časi v glavnem stavku (Drugi važniši in težji oddelek „Časi v odvisnem stavku“ priobčili bomo drugje, ako bo treba; tu je odločeno le toliko prostora).

L. 1864 *Glasnik* 221–253: Konjunktiv (možnik) v slovenščini: Bi. — Časoslovje latinskega jezika. B. Časi v odvisnem stavku str. 345–379. — *Novice* str. 19. Jezikoslovne drobtinice: Trebuša. Tuhinj. Wildon. — Matija Kastelec. Popravek o knjigi Jirečkovih (str. 74).

L. 1865 v „Izvestju gimnazije Novomeške (Rudolfswerth)“ so trije njegovi spisi: I. Hieronim, čegav je? II. Pogojni stavki latinski. A. Samostojni. B. Zavisni. C. Begriff — kako pa slovénski (str. 1–16)? — *Glasnik*: Paperki staroslovenski I. str. 52–57. II. 148–151. Slovníška opomba: „Jih — je“ str. 244–5.

L. 1866 je nasvetoval v *Novicah*, naj Matica Slovenska pomaga tudi obrtnijstvu ter izdá knjigo „Slovenski Zidar“ (str. 53). — V *Glasniku* pa je pisal o pravi rabi besedic „Kakor-ko-kot“ (str. 183–222) z opazko: „Sicer pa na te misli nisem ravno natvezen, dobro vedé, da je ravno pri členkih težavno nastaviti trdna pravila, zakaj isti členki imajo v raznih krajih razne pomene, torej: Nos et refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati sumus“.

L. 1867 kaže spet „Gimnazijsko Izvéstje“ str. 1–10: Pravila za pisavo — „Cigaletu in Svetecu gre zasluga, da sta obrnila pozornost na slovenske enklitike (naslojnenke) ali breznaglasnice, kakor je imenuje Svetec. Vpliv tega se je čutil v pisavi kmali; toda „incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibdim“ — nekteri... so zašli v drugo pomoto... Šolska mladina... Da se temu stopi v okom, povzeli smo iz Svetičeve razprave bistvene stvari... pridali nekaj drugih potrebnih pravil za razpostavljanje besedi v stavku po Cigaletu v *Novicah*...; verh tega

pa še vredovanje stavkov med seboj in pa opombo za prestavljanje iz latinskega na slovensko“ itd.

L. 1868 poprašuje v *Novicah* str. 66–7: „v? — l?“ — o izpeljavi samostavnikov iz I. in II. participa in o različni pisavi p. požigavec, pogorelec; prosivec, gasilnica, kadilnik itd. — L. 1869 str. 181 naznanja: „C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico“ so prestavljeni po slovénski. Za potrebnije stvari so pridete dotične opombe.

Zora I 1872 v Mariboru št. 7–10: „Govor Ciceronov zoper Katilina“ I. str. 89–112. II. str. 122–125. IV. 139–142. Preložil prof. P. Ladislav Hrovat.

Latinska slovnica za slovensko mladež. Spisal P. Ladislav Hrovat, profesor na c. k. gimnaziji Novomeški. Založil Deželni odbor kranjski. Natisnil Vincenci Boben. Novomesto. 1874. 8. XII. 329. (Cf. *Jezičnik* XXV str. 78–9: S. Žepić). — V *Novicah* I 1876 str. 43–98 pa je P. Ladislav sam priobčil „Recenzijo Latinske slovnice“ z naslednjo opombo: „Ko je ministerstvo nauka lanskega leta odobrilo našo Latinsko slovnico za učno knjigo, poslalo je „Auszug aus dem Gutachten über die Latinska slovnica — dem Verfasser zur Würdigung u. Benützung bei einer zweiten Auflage“. Sedaj pa smo od odlične strani pozivani, naj priobčimo ovo recenzijo v porabo drugim gospodom kolegom. To se zgodi rado. Najpreje podamo recenzijo o sintaksi, in to zato, ker je po večini lastno delo — oblikoslovje je delano po drugih slovnica. Recenzija je objektivna, natančna, pravična; za tako smo hvaležni, in se bo porabila. Poslovenili bomo vestno, svoje opazke pa deli v oklepaje“.

Izvestje višje realne gimnazije Novomeške I. 1878 kaže str. 1–31: „Slovenski dom“. Dobrovski, temelj. I. Doba. Slovenščina se vzbudila. II. Doba. Slovenščina dremlje. III. Slovenščina vstala. Slovenščini I. steber. Vodnik. II. Kopitar. III. Ravnikar. IV. Metelko. IV. Doba. Slovenščina deluje. *Novice* — streha slovenskemu poslopju. a. *Novice* so delavne moči budile in združile.

b. Novice so projavile besede raztresene po Sloveniji za obče blago. c. Novice vpeljale kranjsko govorico — pomnoženo z drugimi — kot obče slovenski pisni jezik. d. Novice so vzbudile narodno zavest . . . „In tako je pod streho slovensko poslopje, zidano na 4 močne stebre; sedaj se lahko izdeluje znotraj, dalje dovršuje in širi na vse strani — treba še urno notranje oprave, pohišja, kinča“.

Kopitarjeva Spomenica l. 1880 ima str. 146—171: „Slavorum cisdanubianorum historiae conspectus chronologicus usque ad obitum S. Methodii“ (Glag. Cloz. LXXVI). Poslovenil z lastnimi opombami P. Ladislav Hrovat. — Iz „Progr. Obergymn. Rudolfs-

wert“. l. 1878 je tu ponatisnjeno tudi: J. Kopitar in sedanja slovenska slovnica“ (str. 112—114).

Zvon l. 1889 priobčuje „Še nekoliko opazk k Janežič-Sketovi „Slovenski slovnici“ (str. 697—9 in 761): Slovenski konjunktiv. Pogojni stavki. Raba besedice naj. — L. 1890 str. 683—5: Dodatki slovenski gramatiki. Ablativi so: Ablativ načina, orodnik, pridevni, časovni, prislovni (z obliko lokala). P. Ladislav.

Želim, da bi mi pobratim „križani in kronani“ P. Ladislav — v pokoju nepokójen — čvrsto deloval na slovstvenem polju slovenskem še mnogaja leta!

Književnost.

Letna šolska poročila. 6. *Letno poročilo štirirazredne deške in dvorazredne dekliške ljudske šole v Kranji.* Število učencev 281, število učenk 171. Za višji razred sposobnih 300 (= 66%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 71 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Kuster M. (nadučitelj), Grčar J. in Kukelj A. (veroučiteljja), Pezdič J., Lacheiner E., Režek J., Jugovic F., Golf K.

7. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Škofji Loki.* Število učencev 310; za višji razred sposobnih 228 (= 77%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 83 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Papa F. (nadučitelj), Tomažič I. (veroučitelj), Cetelj I., Krenner B., Kramar M., Jaklič F. Poročilo ima kratek spis „vzgojni pomen petja“ od B. Krennerja.

8. *Jahresbericht der Volksschule in Neumarkt* (samo nemško). Število otrok 418 (14 z nemškim maternim jezikom); za višji razred sposobnih 260 (= 62%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 82 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Kragl J. (nadučitelj), Merčun R. (veroučitelj), Kmet A., Mally K., Cvirn J., Globožnik A., Borovsky Marija, Ihan Gabrijela.

9. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Kamniku.* Število učencev 224; za višji razred sposobnih 137 (= 67%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 65 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Burnik J. (nadučitelj), Oblak J. in P. Romuald Jereb (veroučiteljja), Tramte I., Stefančič A., Stiasny Lj.

10. *Letno poročilo trirazredne dekliške ljudske šole v Kamniku.* Število učenk 195; za višji razred sposobnih 137 (= 70%). Učiteljsko osebje: Čencič

J. (nadučitelj), Muhovec Bl. (veroučitelj), Vernè Frančiška, Klančar Avgusta.

11. *Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengši.* Število otrok 280; za višji razred sposobnih 210 (= 74%). Učiteljsko osebje: Javoršek A. (nadučitelj), Zaletel L. (veroučitelj), Sirc P., Gerkman Emilija. Poročilo ima na čelu jako zanimiv spis „Nekdanji Mengšanje“.

12. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Krškem.* Število otrok 208. Obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 30 rokodelčičev, kmetijski tečaj pa 29. Učiteljsvo: Gabršek F. (nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik), Knavs I. (veroučitelj), Ravnikar J., Michél Marija, Schmidinger Ana. V zimskem času je imela šola tudi šolarsko kuhinjo, katera je imela 169 gl. stroškov.

13. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Rudolfovem.* Število otrok 209, za višji razred sposobnih 174 (= 83%). Učiteljsko osebje: P. Florentin Hrovat (vodja), P. Izidor Normali (veroučitelj), P. Viljem Vindišar, P. Inocencij Koprivec, P. Avrelj Knafelj.

14. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Metliki.* Število otrok 386; za višji razred sposobnih 236 (= 61%). Učiteljsko osebje: Šest A. (nadučitelj), Pavlič I. in Avsec F. (veroučiteljja), Gregorač F., Parma Matilda, Schönbrunn F.

15. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Postojini.* Število otrok 401; za višji razred sposobnih 263 (= 65%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 33 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Thuma J. (nadučitelj in c. kr. šolski nadzornik), Zakrajšek F. (veroučitelj), Josin T., Dimnik J., Praprotnik Ivana, Praprotnik Viktorija, Perušek Karolina.

16. *Neunter Jahresbericht der Knaben-Bürger-schule in Gurkfeld.* Število učencev $33 + 27 + 11 = 71$. Učiteljsko osebje: Lapajne I. (ravnatelj), Bezljaj J., Dr. Romih T., Knavs I. Poročilo ima na čelu „Kratek pouk o menjicah“ iz dr. Romihove knjige „Obrtno knjigovodstvo z ozirom na obrtne šole“, katero knjigo smo v letošnji 4. številki „Učit. Tov.“ opisali. Pridan pa je poročilo še „Pregled meteoroloških opazovanj na tej šoli“.

17. *Letno poročilo narodnih šol v ljutomerskem okraju.* To prav lepo sestavljeno poročilo, katero je založilo ljutomersko učiteljsko društvo, ima nastopne oddelke: 1. Verženski vojvode (spisal L. Janžekovič); 2. Zemljepisna črtica (sestavil J. Kryl); 3. Nekaj o pridelovanju sočivja (spisal T. Pušenjak); 4. Iz ljutomerske šolske kronike; 5. Razredba šolske mladine iz vseh 8 šol tega okraja, na čelu okr. šolski svet tu in pri vsaki šoli krajni šolski svet in učiteljsko osebje.

18. *Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Rudolfswert.* Na čelu poročila je znanstven spis „Zloženke v novi slovenščini“ od prof. R. Peruška. Na zavodu je bilo razven ravnatelja A. Senekoviča še 19 učnih močij. Učencev je bilo $58 + 23 + 31 + 20 + 26 + 22 + 26 + 19 = 225$. Za višji razred sposobnih je bilo 153 (= 68%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 26. Nemcev je bilo 10, potem 1 Čeh. 1 Lah, ostali pa so bili Slovenci po maternem jeziku. S tem zavodom združena obrtna nadaljevalna šola je imela 70 učencev.

19. *Jahresbericht der k. k. Staats-Oberrealschule in Laibach.* Na čelu poročila je prof. Knapitschev znanstven spis „die Einwirkung des Wassers auf Blei im Allgemeinen und insbesondere die des Wassers der städt. Wasserleitung in Laibach“. Ker se je letos otvoril ljubljanski vodovod, je ta razprava kaj primerna osobito iz peresa odličnega strokovnjaka, ki je ves čas, kar se je vodovod razpravljal in izdeloval, pri tem obširnem delu kot kemik sodeloval. Na zavodu je bilo razven ravnatelja dr. R. Junowicza še 18 učnih močij. Učencev je bilo $115 + 101 + 60 + 83 + 20 + 22 + 14 = 370$, in sicer po maternem jeziku 125 Slovencev in 157 Nemcev, ostali pa druge narodnosti. Za višji razred sposobnih je bilo 265 (= 72%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 43. S tem zavodom združena obrtno nadaljevalna šola je imela 242 učencev. Na ovitku je zaznamek razprav iz vseh letnih poročil od leta 1852/3 dalje.

20. *Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Laibach* ima na čelu znanstven spis „Die Sprache des Satirikers Persius“ od prof. J. Šorna. Na zavodu je delovalo razven ravnatelja J. Šumana (sedajšnjega deželnega šolskega nadzornika) še 39 učnih močij. Učencev je bilo v 21 razredih $211 + 176 + 124 + 47 + 101 + 65 + 48 + 67 = 889$. Od teh je bilo 685 Slovencev, 112 Nemcev, ostali so bili druge narodnosti. Za višji razred sposobnih je bilo 589 (= 66%), k ponavljalni preizkušnji pripuščenih pa 110.

21. *Izveštaj kr. učiteljske šole i vježbavnice u Zagrebu* ima na čelu prav izboren spis učitelja glasbe V. Novaka o glasbi. Na drugem mestu je popolna naučna osnova, pregled ur, učiteljsko osebje, knjižnica, učila, ukazi, letopis, pismene naloge, podpore, statistika in imenik.

Nastenske table za prvi pouk v računstvu sestavlja Jožef Kyzlik, nadučitelj v Solopicku. Založil Karl Jansky v Taboru (Češko). — O važnosti nazornega poučevanja računstva, posebno v elementarnem razredu smo vsi jednega mnenja. Po-udarjam tu početno računjanje radi tega, ker se v elementarnem razredu mora staviti temelj vsemu nadaljnemu računjanju. Je-li pa temelj našemu računstvu kaj drugega, nego prva desetica — podlaga dekadnemu sistemu. Da se malemu računarju zagotovi uspešno nadaljno računjanje, mora si pridobiti v prvem razredu jasen in določen nazor o številih prve desetice. G. nadučitelj Kyzlik je sestavil table v velikosti 66×54 cm., s katerih pomočjo si učenci lahko pridobijo natančne pojmove o številih prve desetice. Na njih so upodobljene razne stvari iz otroškega kroga, katerim je dotično število karakteristični znak. Razven tega so na tablah tipi pisanih in tiskanih številki taki, kakor so v naših šolah v rabi in tako veliki, da jih večje število učencev lahko natančno razloči. G. založnik Jansky je dobil za ta učni pripomoček več priznanj iz čeških učiteljskih krogov in tem se tudi mi radostno pridružimo in ob jednom opozarjamo vse svoje stanovske druge na to vrlo dobro učilo. 10 tabel stane z navodilom vred samo 1 gld. 50 kr., na lepenko prilepljene 3 gld., po pošti 10 kr. več.

I. K.

Zbirka nastenskih zoologičnih podob, založil Karl Jansky v Taboru (Češko). — Ako hočemo prirodopisje na ljudski šoli z uspehom poučevati, t. j. dosegati v tem šolskem predmetu predpisano nam tvarino, treba nam pred vsem natančno poučevati. Kaj koristi učencu še tako lep popis srne v gozdu, zajca na polji, ako teh živalij še nikoli v naravi videl ni, ni zmožen, predstavljati si po napovedanih znakih obravnavanih živalij. Da je torej ta pouk uspešen, si vé vsak tovariš pomagati. Pokaže učencem žival iz nature ali mrtvo nabasano in ako tega nima, uporablja stenske podobe. Kakšne zahteve se pa stavljajo na dobre šolske stenske podobe, je znano vsakemu. Izdelane morajo biti z veliko natančnostjo (dobro kolorirane imajo pred drugimi prednost), imeti primerno velikost in ako le mogoče mora biti na jedni tabli samo jedna žival. Ker so pa take table po večini zelo drage, niso vse šole v stanu omisliti si tega prepotrebne učila. Zgoraj omenjena zbirka ima poleg naznačenih lastnosti še to, da ni draga, kajti 5 tabel iz trdega popirja stane samo 2 gld. 50 kr., posamezne podobe 60 kr.; zato jo toplo priporočamo svojim tovarišem.

I. K.

Slovensko petje v preteklih dobah. Spisal Fran Rakuša, nadučitelj. Cena 80 kr., zlata obreza 1 gld. 50 kr. Gospod spisatelj je nabral v to lično knjižico mnogo gradiva o slovenski glasbi, raztresenega po raznih knjigah, leposlovnih in drugih listih, kar mu je prizadejalo obilo truda. Vse gradivo je razvrstil v prvem oddelku te knjige v kronološkem redu in v kratkih potezah naslikal delovanje bolj ali manj važnih glasbenikov, opisovaje njih delovanje z njihovimi glasbenimi umotvori vred do današnjega dne. Vsa razprava se bere prijetno, akoravno pogrešamo tu in tam korenitejših opazek in pravičnejše sodbe.

Temu oddelku sledé živatopisi umrlih skladateljev. „De mortuis nil, nisi bene“ tega reka držal se je g. Rakuša vseskozi, akoravno je mnogo v teh spisih pretiranega, kakor se sploh v umetnosti, posebno pa v glasbi pri nas marsikaj hvali, kar bi se moralo dostikrat ostro grajati. Tu privoščí nekemu skladatelju polnih deset strani, in lahko umejemo njemu peto slavo, kajti narekovala jo je bratovska ljubezen. Vsi skozi so mojstri, a mi pristavimo, da so vmes tudi mojstri skaze. Zdi se nam potrebno tukaj nekaj besed spregovoriti, kako se pri nas premmogi poklicane čutijo komponirati med tem, ko jih je le malo malo izvoljenih. Na nekem izobraževališči je bilo svoje dni pravo tekmovanje gojencev, kdo bode več komponiral in učitelj glasbe jih je v tem še toplo podpiral. Mnenja smo, da to ni bil pravi namen poučevanja glasbe, kajti glasba je umetnost in ne da se „rokodelsko“ priučiti. Ni še vsak skladatelj, kdor nam ubere z rokami na klavirji par lično ubranih akordov, da nam prijetno božajo uho, srce pa mrtvo pusté. Ker je glasba umetnost, ne da se nikakor prisiliti, in kdor že čuti poklic v sebi komponirati, treba mu je pred vsem drugim teoretične in tehnične izobraženosti v toliki meri, da si jo šele prisvoji, ko se leta in leta bavi le s tem predmetom, primerjaje slavne klasike vseh časov in narodov. Dokler smo še na tesnosrčnem, jednostranskem in političnem stališču, da tudi v glasbi nečemo od Nemcev ničesa na posodo jemati, učimo se od Čehov. „Ta „par excel-

lence“ muzikalni narod šteje med svoje može take skladatelje in umetnike, kateri se dandanes smejo meriti z veščaki vseh drugih narodov. V njih najdemo v vsaki stroki glasbe zastopnike, od katerih se lahko učimo, kaj je res lepo, umetno, tudi dovršeno.

Pustimo že jedenkrat tiste nesladno doneče, trivijalno zavijajoče pesmi, katere šegačejo ušesa, a srce prazno pusté. Želimo si mesija, kateri bi z neusmiljeno roko jel trebiti v naši glasbi zrnje od plev. Rešeto moralo bi res precej veliko biti, a brez zamere, zrnja ostalo bi jako malo. Učimo se torej najpoprej, pustimo govoriti veščake in ne bodimo trmoglaví. Preverjeni smo, da, ko pridemo do pravega ukusa, tudi tisti skladatelji, (se ve, častne izjeme so tudi pri nas) kateri štejejo svojih skladb na stotine, ne zastavijo več peresa za komponiranje ampak stavili si bodo ves drug smoter, da gojijo glasbo kot umetnost v koncertih, v cerkvi in v šoli.

Med skladatelje prištevamo tudi mnogo učiteljev. Kdo deluje v narodu laže v povzdigo glasbe, kot učitelj! Potov tukaj ne zaznamujemo, a jedno se nam zdi potrebno, da svoje tovariše prošino: Nabirajte narodne drobtinice, narodne napeve! Kolikokrat so nas pozivali v ta namen veščaki, tudi „Glasb. Matica“ je storila svojo dolžnost, a uspeha je do sedaj še malo. Vsak učitelj je toliko v glasbi zmožen, da zapiše narodno pesem v s a j jednoglasno, — za harmoniziranje bodo skrbeli že strokovnjaki.

O še živečih skladateljih podaje nam spisatelj tudi podatke s tistimi hibami, kakor o prejšnjih. Opomnimo naj, da ima A. Nedvéd za povzdigo slov. glasbe vsaj toliko zaslug, kakor kdorkoli si bodi, in vender je ocena njegovih del jako skromna v tej knjižici. In kaj A. Förster! Pa mi segamo predaleč.

Končno ne odrekamo gospodu spisatelju nikakor zaslug, ki si jih je pridobil s tem, da je lično knjižico z res prav čednimi podobami nekaterih skladateljev poslal med svet. Kakor sam v svoji skromnosti dostavlja, pritrjujemo tudi mi: služila bode strokovnjaku prav dobro pri opisovanji „zgodovine slovenske glasbe“.

— r.

Vprašanja in odgovori.

K trinajstemu vprašanju. Da moremo na to vprašanje določno odgovoriti, prosili smo v 21. številki „Učit. Tov.“ od nekaterih g. tovarišev podatkov, katerih pa do danes še nismo prejeli. Prosimo torej še jedenkrat g. tovariše iz dotičnih krajev, da nam poročajo, ali smemo trgov prištevati: Kostel, Železnike, Kropo, Mengeš in Stari Trg pri Poljanah.

Štirinajsto vprašanje. Katere risarske predloge naj si naša šola omisli? (J. A.)

Odgovor. Največ se pri nas sedaj naročujejo in rabijo risarske predloge Eichlerjeve. Posebno

se priporočajo za jednorazrednice, kjer učitelju tako malo preostaja časa za ta predmet. Urejene so sicer na široki podstavi, a so tako urejene, da si učitelj lahko po svoji potrebi tvarino izbere, ne da bi se motilo sistematično postopanje. Ker na jednorazrednici v naših razmerah na prosto risanje skoro ni misliti, zadostuje Vam, ako si naročite samo prvi del (stigmografično risanje).

Petnajsto vprašanje. Kake in čegave podobe so najpripravnejše za pouk v prirodopisji? (J. A.)

Odgovor. Za ta pouk se dobi v knjigotržtvu mnogo izdaj. Ako se pa za šolo to učilo kupi, mora

se v naših razmerah gledati na to, da so podobe za pouk pripravne in pri tem tudi ne predrage. Najboljše so zbirke, pri katerih se na enem listu predstavlja samo jeden predmet v primerni velikosti. Iz tega ozira, kakor tudi z ozira na ceno in izpeljavo

opozarjamo Vas na Janskyjeve podobe, ki so v današnji številki na dotičnem mestu ocenjene. Po ministerskem odloku od dne 27. listopada 1890. št. 23.282 sta tudi zadnja sešitka XI. in XII. kot učilo na ljudskih in meščanskih šolah pripuščena.

Naši dopisi.

Selca 27. listopada 1890. (Novo šolsko poslopje.) Pri nas smo obhajali v sredo 13. listopada slavnost blagoslovljenja novega šolskega poslopja. Je pa bil že tudi skrajni čas sezidati novo šolo, kajti prejšnje staro šolsko poslopje v Selcih je bilo meznarija kakor večinoma po deželi, kjer so bile šole že zgodaj ustanovljene. Malokje pa je bila šola v tako slabih, neugodnih prostorih a vender toliko časa, kakor ravno v Selcih. Šola je bila ustanovljena že okoli leta 1820. Za tedanje razmere je šolska soba, dasi precej manjša od sedanje, ustrezala. Kmalo pa je bilo treba šolsko sobo povečati, to pa s tem, da so dve sobi v jedno združili, kar ni zahtevalo drugih stroškov kakor, da so steno podrli, katera je šolsko sobo od učiteljeve ločila. Razširjena soba je zadostovala šolskim potrebam do novih šolskih postav, ko pa so te stopile v veljavnost, moral je, ali bi bil vsaj moral vsak otrok iz cele šolske občine obiskovati šolski pouk. V tem slučaju pa bi šolska soba zopet ne zadostovalo, dasi meri 10·18 m v dolgosti in 4·17 m v širokosti, šolodolžnih otrok pa je v vsi fari povprečno čez 400.

Da bi torej šola ne bila prenapoljena, so se vsolale le bližnje, ne čez jedno uro oddaljene vasi, (kakor zahteva postava) kojih je pa še vedno 10, z 220 otroci. Vsled tolikega števila otrok je bila šola prenapolnjena, dasi so otroci iz Češnjevce (20) šolski pouk obiskovali večinoma v Železnikih.

Pri 200 otrocih, kateri so bili še primorani v šolo v Selcih obiskovati, uspeh ne more biti najboljši, tudi ako bi bilo obiskovanje še tako redno, kar se pa nikakor ne morem pohvaliti. Slabemu obiskovanju je bila pa ravno premajhna šolska soba vzrok, kajti ali so se morali vsi otroci strogo siliti, potem je šola vsekakor tako prenapolnjena, da mora biti kvarno učencem in učitelju, ali pa so se morali zamude kolikor največ mogoče pregledovati, zlasti bolj oddaljenim, potem pa seveda mora biti jako nepovoljen uspeh.

Da bi se takim nepravilnostim v okom prišlo, priprijet se je slav. c. kr. okrajni šolski svet v Kranji že leta 1876 inicijative sezidati v Selcih novo šolo, razširjeno v dvorazrednico. Leta 1878. je tudi slavni deželni šolski svet sklenil, da se ima do 1880. leta dozidati novo šolsko poslopje v Selcih.

Vsled pritožbe tedajšnjega občinskega odbora in županstva v Selcih, radi pomanjkanja denarja in da ni dobiti pripravnega prostora, razveljavil je deželni šolski svet svoj sklep in tako je še stara zaduhla

meznarija ostala šoli v uporabo. Zima v letu 1885. je vsled obilnega snega mnogo pripomogla, da se je slavni c. kr. okrajni šolski svet iz nova energično poprijel zidanja nove šole. Omenjeno zimo je namreč sneg podril precejšen kos strehe na šoli, potem pa je bilo vsako zimo treba kaj podpirati in popravljati. Leta 1887. se je celo kake 3 m² stropa pogreznilo ravno, ko so zapustile deklice ponavljalne šole sobo.

Ta popravila in ker je bil pouk v zimskem času vedno moten, pospešila so obravnave v toliko, da je deželni šolski svet sklenil leta 1888., da se mora v dveh letih v Selcih dozidati novo šolsko poslopje in sicer za dve učni moči, tako da se šolsko leto 1890/91 s poukom že v novi dvorazrednici prične. Okrajni inženir g. Francišek Žužek je izdelal načrt; kateri je zahtevam šolskih postav povsem umerjen tako, da je nova dvorazrednica zares pravi kras, ne le Selcom temuč je tudi najlepša šola še daleč preko mej okraja kranjskega.

Ko je bil načrt odobren od krajnega in okrajnega šolskega sveta, sklenil je občinski odbor, da se naj pobira v svrhu zidanja 30%na doklada na direktne davke. Leto pozneje t. j. 1889. se je začelo zidati, ter se je do jeseni toliko zvršilo, da je bilo poslopje pod streho. Letošnje pomlad pa se je začelo dalje delati, vender so se vsa dela vsled pomanjkanja denarjev še le v meseci listopadu dovršila. V sredo 13. listopada pa se je vršila kolavdacija in blagoslovljenje novega šolskega poslopja. Pri blagoslovljenji bili so navzoči: g. c. kr. okrajni glavar Dr. M. Gstehtenhofler, g. c. kr. okrajni šolski nadzornik A. Žumer, g. c. kr. okrajni inženir Fr. Žužek, dalje učitelj iz Železnikov g. J. Levičnik, g. župan Ivan Vrhunc iz Sele in podpisani.

Blagoslovljenje se je pričelo s peto sv. mašo, katere so se udeležili zgoraj navedeni, občinski odbor in šolska mladina.

Po sv. maši se poda šolska mladež z zastavo v procesiji do novega šolskega poslopja, tu je pred šolo čakala v dveh vrstah, da so dospeli zgoraj imenovani. Po blagoslovljenji šolskih sob, so šli vsi otroci v jedno sobo, dasi jih je bilo čez 180. Zbrani mladini najprej č. g. župnik Ivan Sušnik kot predsednik krajnega šolskega sveta razjasni pomen blagoslovljenja in jih ob enem opominja k ljubezni do roditeljev in predstojnikov sploh, kakor tudi do presvetlega cesarja. Po tem govoru se gospod okrajni glavar zahvali gospodu župniku in županu za obilni trud, ki sta ga imela pri zidanju nove šole. V pripoznanje

posebne zahvale izroči jima pisano priznanje, katero jima je izrekel slavni c. kr. okrajni šolski svet. Na to je c. kr. okrajni šolski nadzornik g. Žumer poudarjal, kako se spozna povsod ljudstvo gledé značaja in omike ravno po cerkvah in šolah. Šola in cerkev lepa, kaže, da so tudi ljudje, kateri tu sem zahajajo in jih vzdržujejo, dobri. Zato priporoča otrokom, naj bodo vedno pridni in ubogljivi, da tako delajo čast novi šoli. Njih notranje in vnanje obnašanje naj bode s krasnim šolskim poslopjem v soglasji.

Končno je še podpisani naglašal, kako važna a težavna naloga je naložena učiteljem in šoli pri vzgoji mladine. Zato se obrne do občinskih odbornikov, kot zastopnikov roditeljev, naj kolikor moč podpirajo prizadevanje šole, da ji bo moč svojo nalogo častno rešiti. Sebi in otrokom store s tem največjo uslugo.

Z najudanejšo zahvalo naj se spomnim našega premilega vladarja Frančiška Jožefa I. Menda se je v Avstro-Ogerski zidalo malo novih šolskih poslopjij, da bi preblagi vladar, ne bil pripomogel z izdatnim darom ter tako davkoplačevalcem denarno breme polajšal in postave omilil. Tudi nova šola v Selcih je bila deležna Najvišjega daru, dobila je namreč 250 gld. Za ta blagodušni dar se vsi prizadeti premilostnemu vladarju zahvaljujejo s tem, da iz ljubezni do njega pošiljajo gorke molitve k nebeškemu očetu, vladarju vseh vladarjev, za polno neskaljeno srečo, naj bi ga vsemogočni še dolgo ohranil v blagor podložnikom ter v slavo in prospah mogočne Avstrije. Slavni deželni odbor je pripomogel istotako s precejšnjo vsoto 1000 gld. podpore, da se je mogla šola tako vzorno izdelati. Naj mu bo v imeni davkoplačevalcev tem potem izrečena najtoplejša zahvala.

Po končani slavnosti povabil je gospod župnik udeležence na kosilo v župni dvorec. Med obedom so se vršile slavnosti primerne napitnice.

Mislím, da ni odveč ako omenim, da je bila pri obedu na razpolaganje divjačina, ki jo — smelo rečem — ni več najti na Kranjskem. To je namreč jelen, katerega so ravno one dni lovcí na Ratitovci v Jeloveci podrli na tla. K sklepu le še izrečem željo, naj bi se v novi šoli vzgajali samo dobri in zvesti državljani, udani veri, domovini in cesarju. Bog daj! *M. Bregant, nadučitelj — Selca.*

Iz Postojine. (Učiteljska konferencija — konec.)*

Ko nam je g. nadzornik naznanil še vse nove šolske ukaze, poročal nam je potem g. Karol Česnik, učitelj v Zagorji „o uspešnem lepopisnem pouku v ljudski šoli“. Gospod poročevalec je prav častno rešil svojo nalogo ter se pokazal prav spretnega šolnika. Ko je končal svoje poročilo, skazali smo mu z živahnim rokopleskom svoje priznanje in slišala se je občna želja, da bi gospod poročevalec to res vrlo sestavljeno in zanimivo poročilo v prospah ljudskega šolstva priobčil v „Učit. Tov.“ (Prosimo! Uredn.).

Nadaljna točka dnevnega reda je bilo: „Sestava navodila k učnim črtežem za pouk v realijah“ na vseh kategorijah tuokrajnih ljudskih šol“. Posamezni poročevalci so rešili svoje naloge prav dobro in vsa navodila so bila skoraj brez debate sprejeta. Le g. Rustija je trdil, da bi se dogodki iz občne zgodovine, koji niso popisani v berilih, ne sprejeli v to navodilo, češ, kakó se jih bodo otroci učili, če jih ni v knjigi. Gospod nadzornik mu na to odvrne, da se morajo otroci vsled ministerijalne naredbe vso vednost iz realij v šoli priučiti in zato učitelj otrokom pripoveduje lahko tudi kaj tacega, kar ni v knjigi, da le vzbuja s tem čut ljubezni do narave, domovine in cesarske hiše. Potem je poudarjal g. Rustija, da je v naših berilih mnogo taciš sestavkov, ki niso primerni za naš okraj. Na to mu pa g. Kostanjevec krepko odvrne, če bi se na to gledalo, moral bi ineti po Rustijevem mnenju vsak okraj svoje posebno berilo; to pa ne gre.

Potem smo prešli k šesti točki dnevnega reda: „določitev knjig za prihodnje šolsko leto“. Ko nam g. nadzornik prebere vse dovoljene knjige, sklene se vložiti na vis. c. kr. deželni šolski svet prošnjo, da bi se Razinger-Žumrovo „Prvo berilo“ smelo tudi na dvo- in trirazrednih šolah in v razdeljenih jednorazrednicah v nižji skupini v tretjem oddelku rabiti. Ta predlog so posebno toplo priporočali gg. Fettich-Frankheim, Kalan in Kete; ugovarjal je pa temu g. Rustija; ko sta pa gg. Mežan in Primožič ta ugovor z jednatimi besedami pobila, bil je potem omenjeni predlog soglasno sprejet.

Za posamezne kategorije tuokrajnih ljudskih šol se je sklenilo vpeljati v prihodnjem šolskem letu te le knjige:

a) Za jednorazrednice razdeljene in nerazdeljene: Abecednik, Prvo berilo, Tretje berilo. Prva, Druga, Tretja in po možnosti tudi Četrta računica.

b) Za dvorazrednice razdeljene in nerazdeljene: Abecednik, Prvo, Drugo in Tretje berilo. Prva, Druga, Tretja in Četrta računica.

c) Za trirazrednice: kakor za dvorazrednice.

č) Za štirirazrednice: Abecednik, Prvo, Drugo in Tretje berilo. Končnikova slovenska slovnica. Prva, Druga, Tretja, Četrta in po možnosti tudi Peta računica.

Nemški jezik: za tretji razred: Prva nemška slovnica za oba oddelka; za četrti razred prvi oddelek Druga nemška slovnica in za drugi oddelek pa Tretja nemška slovnica. Nemška berila ostanejo kakor doslej.

Ko sta nam gg. predsednika postojinske in vipavske okrajne učiteljske knjižnice podala svoja poročila, izrazi g. nadzornik željo, da bi se vipavska knjižnica združila s postojinsko ter bi ineli potem jedno samo knjižnico v okrajih in to sicer zaradi tega, ker se gg. vipavski tovariši branijo biti voljeni v knjižnični odsek in ker se je do sedaj blizo štirideset knjig pogu-

*) Glej „Učit. Tov.“ str. 277.

bilo iz te bukvarne. Ogromna večina zbranega učiteljsstva se popolnoma strinja z gospodom nadzornikom, le g. Mrcina iz Goč in še nekateri gg. tovariši protestujejo temu sklepu ter ga hočejo razveljaviti, češ, da o tem glasovati imajo pravico le učitelji iz vipavske doline. Temu zopet večina učiteljev ugovarja in učitelj Dimnik svetuje gg. tovarišem iz vipavske doline, da naj se pritožijo na predpostavljeno šolsko oblastvo, ako mislijo, da so prikrajšani v svojih pravicah. To tudi res obljubijo storiti in potem je bil mir besedij.

Za pregledovalca računov se izbereta gg. Mrcina in Skala. V stalni odbor so bili voljeni gg.: Zarnik, Grossman, Primožič in Dimnik; v knjižnični odsek postojinski pa gg.: Thuma, Josin, Primožič in Dimnik. V vipavskem knjižničnem odseku ostanejo do končne rešitve o tej knjižnici še stari odborniki, ako bodo pa šolska oblastva pritrdile, da ostane knjižnica še nadalje v Vipavi, se izvolé ti-le gg.: Kostanjevec iz Cola, Mežan iz Slapa in gđc. pl. Lehmann iz Vipave.

Potem je stavljal g. V. P in več posebnih nasvetov glede šolskih zamud in hoje v šolo. Zbor sklene vse nasvete predložiti okrajnemu šolskemu svetu v upoštevanje. S tem je bil dnevni red dognan in g. nadzornik zaključil zborovanje s trikratnim slavkolicem na presvetlega cesarja. Zbrano učiteljstvo zapoje cesarsko pesem in potem zahvali učitelj Dimnik g. nadzornika v imeni učiteljsstva za vestno in nepristransko vodstvo konferencije, v kar mu vse učiteljstvo živahno pritrdi.

Skupen obed smo imeli pri g. nadžupanu Vičiču, koji nam je postregel s prav dobro hrano in pijačo. Tudi pri obedu nas je počastil naš ljubljeni g. okrajni glavar s svojo prisotnostjo. Med raznimi napolitnicami na presvetlega cesarja, g. okrajnega glavarja, g. okrajnega šolskega nadzornika i. t. d., zabavali smo se skupno do mraka in le prehitro potekel je čas, ko smo se morali ločiti drug od drugega, želeč si srečno pot in veselo svidenje!

Jakob Dimnik — Postojina.

Društven vestnik.

Velike Poljane 5. grudna 1890. (Učiteljsko društvo). Veliko veselje navdaja vsakega učitelja in šolskega prijatelja, ko vidi, kako se ustanavlja društvo za društvom v prosep škole in učiteljskega stanu. Kaj premore vzajemnost, pokazali so nam nedavno naši gorenjski tovariši. Kako je pa pri nas v tem oziru? Odgovor je kratek, a bridek: žalostno!

Skoraj bo leto, ko sem pisal in prigovarjal, da bi se ustanovilo društvo učiteljev kočevskega okraja. Potem pojavilo se je tekem leta več naporov za ustanovitev potrebnega društva, a doseglo se ni ničesar. Za ustanovitev učiteljskega društva zanimali so se ter v to delali: bivši gosp. c. kr. okrajni nadzornik prof. Komljanec, g. nadučitelj Mandelje, g. Ant. Lapajne v Ribnici in g. M. Verbič v Sodražici.

V začetku tekočega šolskega leta se je sešla trojica učiteljev v Ribnici ter sklenila, naj g. Ant. Lapajne povabi vse tovarišice in tovariše s posebnim povabilom k pristopu v novo se ustanavljajoče učiteljsko deustvo. G. Lapajnetu bodi hvala za obilni trud. Kdor se še ni zglasil na poslano mu vabilo, naj to stori nemudoma. Predlog moj je, da se snidemo v božičnih počitnicah v Ribnici ter izdelamo društvena pravila. Kdor se ne more udeležiti zborovanja naj naznani svoje misli in želje g. Lapajnetu. Najpripravnejši dan bi bil torek 30. t. m.

Ker nas je učiteljev premalo, ustanovi se društvo na širši podlagi z imenom „društvo učiteljev in šolskih prijateljev za kočevski šolski okraj“. Namen društvu bodi: delovanje v prosep šolstva in učiteljsstva, gojiti kolegijalnost, — kar je pri nas posebno treba — skrbeti za dostojen pogreb in nagrobne spominke unrlim tovarišem, izdaja skupnega izvestja vseh slovenskih šol itd.

Med učiteljstvom našega okraja je nekaj dobro izvežbanih pevcev in godbenikov, prirejali naj bi se torej v večjih krajih — Ribnici, Laščah, — koncerti na korist društvu.

V zvezi z društvom bodi „podpiralna zaloga“ iz katere bi dobivali učitelji v potrebi in boleznih nekoliko podpore.

Toliko se mi je zdelo potrebno spregovoriti o namenu bodočemu društvu.

Tovariši! Zjediniimo se ter si ustanovimo prepotrebno učiteljsko društvo.

Na delo torej v prosep škole in našega stanu!
Sloga jači, nesloga tlačí!

Ivan Zupanec — Vel. Poljane.

Iz „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Upravni odbor „Zaveze slov. učit. društev“ je imel svojo sejo dne 7. grudna t. l. v Litiji. Sklenilo se je med drugim:

1. „Popotnik“ postane z novim letom lastnina „Zaveze slov. učit. društev“.
2. Glavno zborovanje „Zaveze slov. učit. društev“ bode 1891. l. v Trstu.
3. Vspored se je določil v glavnem obrisu:
 - a) Na binkoštno soboto po prihodu poštnega vlaka v Trst je seja upravnega odbora.
 - b) Isti dan popoldne je seja delegacije.
 - c) Po seji delegacije seja kakšne sekcije.
 - d) Na binkoštno nedeljo ob 7. uri zjutraj slovesna sv. maša, pri kateri se poje slovenska maša.
 - e) Isti dan ob 8. uri glavno zborovanje.
 - f) Isti dan ob 1. uri banket.
 - g) Po banketu ali pa na večer slovesni koncert.

V Krško, dne 9. grudna 1890. l.

Dr. Tomaž Romih, predsednik.

Vestnik.

Potrjen zakon. Zakonski načrt o reguliranju učiteljskih plač na Kranjskem, ki ga je visoki deželni zbor v zadnjem zasedanju obravnaval in v potrjenje predložil, dobil je dne 29. listopada Najvišje potrjenje. Ker zakon še ni objavljen, ga danes še nismo mogli natisniti. Prinesemo ga v prvi številki prihodnjega leta, ker bo gotovo pred 1. prosincem 1891. objavljen.

Najvišji dar. Presvetli cesar je za šolsko zidanje v Hotedršici blagoizvolil v podporo podariti 200 gld.

Umrl je po daljši bolezni dne 5. t. m. znani in vrlo spoštovani župnik v Trnovem v Ljubljani, č. g. konzistorijalni svetnik Francišek Karun. R. I. P.

Osobne vesti. C. kr. osrednja komisija za ohranitev zgodovinskih spomenikov je imenovala svojim dopisovateljem ljudskega učitelja v Št. Vidu pri Zatičini g. K. Črnologarja. — G. Anton Požar, nadučitelj v Radečah gre za nadučitelja v Št. Vid pri Vipavi. G. Miha Bregant, učitelj v Selcih, imenovan je stalnim nadučiteljem na dvorazrednici v Selcih. G. Francišek Luzner, učitelj v Voklem, imenovan je stalnim učiteljem v Primskovem pri Kranji. Stalnimi učiteljskimi so imenovane na svojih službenih mestih gđc. Gizela Ekel na tretjem učnem mestu v Toplicah gđc. Marija Roos na drugem učnem mestu v Št. Juriji pri Kranji in gđc. Ivana Hromec na četrtem učnem mestu v Starem Trgu pri Loži. G. Alojzij Sežun, pomožni učitelj v Rovtlih (logaški okraj) je postal začasni učitelj na tem mestu. G. Jožef Čuček, učitelj v Barki (okr. Sežana), postal je začasni učitelj na dvorazrednici v Čateži pri Trebnjem. G. Jožef Golmajer, stalni učitelj v Beli Peči, stopil je v stalni pokoj.

Poprava. V članku „Pridvižni zemljevidi“ je izostala na strani 357. po pomoči cela vrsta in vsled tega je stavek napačen. V 17. vrsti se mora med besedami „na kalupu“ in „4 c“ uvrstiti:

„20 cm., v istini pa 5 km. Tedaj nam predstavlja na kalupu“. Stavek se tedaj pravilno glasi: Sv. Vid n. pr. je oddaljen od Ljubljane na kalupu 20 cm., v istini pa 5 km. Tedaj nam predstavlja na kalupu 4 cm. = 1 km. ali pa 1 cm. = 1/4 km. 250 m. = 25.000 cm.

„Popotnik-ov koledar za slovenske učitelje 1891“ s popolnim imenikom šolskih oblastev, učiteljskih, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroskega je dotiskan ter se začne razpošiljati, kakor hitro izvrši knjigovez svoje delo.

Koledarja zunanja oblika bo slična prejšnjim letnikom.

Po vsebini pa svoje prednike v marsičem prekaša. Zlasti bodo p. n. tovariši in tovarišice našle v imeniku mesto načelnikov krajnih šolskih svetov in šolski ogled, katere smo na občno željo izpustili, druge zanimive podatke, kateri jim bodo brez dvojbe ugajali.

Popotnik-ov koledar 1891 stoji: v platno vezan komad 1 gld. 20 kr., v platno vezan komad z zlato obrezo 1 gld. 35 kr., v usnje vezan komad z zlato obrezo in zaklopnico 1 gld. 50 kr. (po pošti 5 kr. več) ter se naroča najbolje po poštni nakaznici pri podpisnem izdavitelju.

M. J. Nerat,

izdavitelj in urednik „Popotnik-a“
v Mariboru, Reiserstrasse 8.

Zahvala. Vsled dobička pri I. koncertu „Radovljjskega učiteljskega društva“ je postala po žrebu poleg drugih tudi naša ustanovni ud „Narodne šole“. Za veliko požrtvalnost gg. učiteljev izrekam presrečno zahvalo. Bog živi „Radovljjsko učiteljsko društvo!“

Krajni šolski svet na Breznici dne 30. list. 1890.

Predsednik: Ivan Čop.

Uradni razpis učiteljske službe.

Št. 1040.

okr. š. sv. Razpis pod to številko od dne 26. listopada objavljen v 23. številki „Učit. Tov.“ se s tem v toliko popravlja, da se razpisuje drugo učno mesto

na dvorazrednici v Mirni, ne pa na štirirazrednici v Trebnjem.

C. kr. okrajni šolski svet v Rudolfovem
dne 29. listopada 1890.

Današnji številki je priložena priloga založne knjigarne Kleinmayer & Bamberg v Ljubljani, na katero posebno opozarjamo.

Listnica uredništva.

G. J. Z. v V. P.: Poslano razpravo, za katero Vas zahvalimo, odložili smo za novi letnik. — Na Dolenjsko: Dopisa „orožniki — pomožni šolski nadzorniki“ ne moremo objaviti. Ako se je tako ravnalo, to vsakakor podkopuje ugled učiteljstva oziroma šolskega vodstva; vendar nam ni znano, kdo je to zakrivil. — Mnogim pošiljateljem vprašanj: S časom in prostorom na tesnem sedaj še nismo mogli odgovoriti. Pride pa vse na vrsto. Hvala lepa za zanimanje in trud! — G. F. G. na D.: Oprostite, Va-

šega članka še nismo mogli priobčiti. — G. J. R. v L.: Ni še bilo mogoče, Vaše razprave priobčiti, pride pa v kratkem na vrsto. — G. I. O. v P.: Vaš članek priobčimo vsakako še v zimskem času. — G. M. R. na D.: Izmed poslanih razprav sta dve že stavljeni, pa nam nedostajata prostora. Prosimo potrpljenja! — G. Antonin Jirák v Vinogradih pri Pragi: Priserčno zahvalo za Vašo ljubav in požrtvalnost. Prejeli smo vse poslano. Po dogovoru z gospodi udeleženci Vam poročamo obširnejše. Ako imate kak poseben atlant za ljudske in meščanske šole izven Kocenovega, prosimo, posredujte, da se nam dopošle na naše stroške. Za danes priserčna hvala!

„Učiteljski Tovariš“ izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 15. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Florijanske ulice št. 1; naročnino pa prejema g. Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Tiska J. R. Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Račun

o **dohodkih** in **stroških** vdovskega učiteljskega društva, njega vdov in sirot na Kranjskem od 1. septembra 1889. do 1. septembra 1890. l.

Oprav. št.	P o s a m e z n o	Gotovina		Obligacije	
		gld.	kr.	gld.	kr.
Prihodki:					
1	Gotovina od l. 1889.	444	01		
2	Letnina in vstopnina:				
	I. četertletje 132 · 00				
	II. " 201 · 00				
	III. " 185 · 00				
	IV. " 165 · 50	683	50		
3	Obresti od obligacij:				
	I. četertletje 173 · 30				
	II. " 761 · 25				
	III. " 173 · 30				
	IV. " 761 · 25	1.869	10		
4	Obresti od kapitalov:				
	I. četertletje 20 · 40				
	II. " 6 · 00				
	III. " 4 · 50				
	IV. " 1 · 80	32	70		
5	Vrnjenega kapitala	225	—		
6	Iz hranilnice vzel	150	—		
		3.404	31		
Stroški:					
7	Vdovam in sirotam:				
	I. četertletje 295 · 84				
	II. " 411 · 25				
	III. " 406 · 25				
	IV. " 533 · 75	1.647	09		
8	Posojila na dolžna pisma	330	—		
9	Ekivalent	15	79		
10	Pri občnem zboru 4 učiteljem podpore	80	—		
11	Tajniku za l. 1889.	30	—		
12	V hranilnico vložil	950	—		
		3.052	88		
Imetje:					
13	Hranilnične bukvice št. 59536	1.878	12		
14	" mestne bukvice št. 989	400	—		
15	V državnih dolžnih pismih			45.750	—
16	Ostanek v blagajnici	351	43		
17	Privatna dolžna pisma L. S. 65; Z. Fr. 50;				
18	St. N. 150; J. A. 50; V. J. 30; B. J. 140;				
	K. 100; P. 50	635	—		
	Skupaj	3.264	35	45.750	—
V Ljubljani, 1. septembra 1890. l.					

Dr. Anton Jarc,
prvoseđnik.

Matej Močnik,
blagajnik.

Imena društvenikov leta 1890.

(Z * zaznamovani so odborniki.)

Abram Leopold.
Adamič Avgust.
Adlešič Jurij.
Arko Malija.
Armič Leopold.
Bahovec Franc.
Bajec Janez.
Bantan Janez.
Barle Jožef.
Belar Leopold.
Benedek Jožef.
Bezek Anton.
Bozja Jožef.
Božič Leopold.
Borštnik Janez.*
Burnik Valentin.
Cepuder Jožef.
Cvek Leopold.
Čencič Jarnej.*
Čerin Jožef.
Dimnik Jakob.
Erker Jožef.
Fabiančič France.
Govekar France.*
Gregorin Jožef.
Jarc Anton dr.*
Jarc Bernard.
Jeglič France.

Jekovec Andrej.
Jerše Alojzij.
Jurman France.
Kavčič France.
Klinar France.
Kogej Janez.
Kokalj France.
Kovšca Marka.
Kračman Matej.
Kravs Jožef.
Lapajne Janez.
Letnar Lovro.
Levičnik Jožef.
Levstek Anton.
Lomšek Simon.
Lukan Janez.
Lunder France.
Malenšek Feliks.
Maier Anton.
Mežan Mihael.
Močnik Matej.*
Muhič France.
Novak Alojzij.
Ozimek Anton.
Papler France.
Peruci France.
Pleško Janez.
Pokorn Janez.

Potočnik Martin.
Požnel Janez.
Praprótnik Andrej.*
Praprotnik France.
Primožič Štefan.
Punčah Simon.
Raktelj Jožef.
Rant Matija.
Režek Jurij.
Rozman Ignacij.
Sajè Janez.
Stegnar Feliks.*
Suhadobnik Leopold.
Terselič Janez.
Tomšič Ivan.*
Trost France Ksav.
Thuma Janez.
Ukmar Jakob.
Valenta Božidar.
Vranič Jurij.
Zarnik Martin.
Zoré France.
Zupan Lorenc.
Zupin Leopold.
Žumer Andrej.*

Štev. 81.

Vabilo na občna zbora »Narodne šole« in »Vdovskega učiteljskega društva«.

»Narodna šola« zboruje dné 1. oktobra 1890 zvečer ob 6. uri v mestni dvorani, ako bode mogoče, po vspredu, kakor je vselej običajen. Sicer se pa bodo č. gg. društvenikom še posebej vabila razposlala. Za obilno vdeležbo prosi *odbor*.

Drugi dan — četrtek dné 2. oktobra 1890 je ob 8. uri sv. maša v mestni farni cerkvi pri sv. Jakobu za ranje ude »Vdovskega uč. društva«, ob 9. uri se začne zborovanje tudi v mestni dvorani, ako nam bode na razpolaganje.

Na dnevnem redu so stvari pri občnem zboru navadne; sprejemajo se novi udje, ki se dosihmal še oglase, kaj pak po pravilih sedaj veljavnih. Od občnega zbora m. l. jih je pristopilo 13, od 23 do 50 let starosti, skoraj vsi družinski očetje s številno obitelji; pri občnem zboru je najugodnejša prilika za vsprejem. — Potem pa pride na vrsto »Osnova nasvetovanih pravil«, kakor je že udom znano; za spremembo je treba $\frac{3}{4}$ izmed pričujočih, posamezni §§ se sprejemajo potem z absolutno večino. Vsak naj si stvar premisli, da se pri občnem zboru nepotrebno ne premljeva in se stvar tako ali tako konečno reši.

Sklep računa „NÁRODNE ŠOLE“,

društva v podporo ljudskim šolam in učiteljem

sè sedežem v Ljubljani

za XVIII. opravilno dóbo

od dné 1. septembra 1889. do 15. septembra 1890. 1.

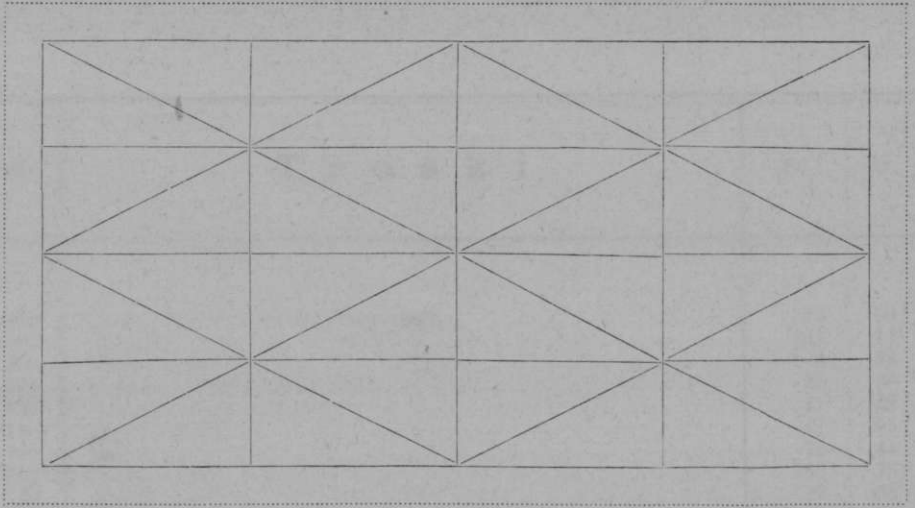

Društveni odbor:

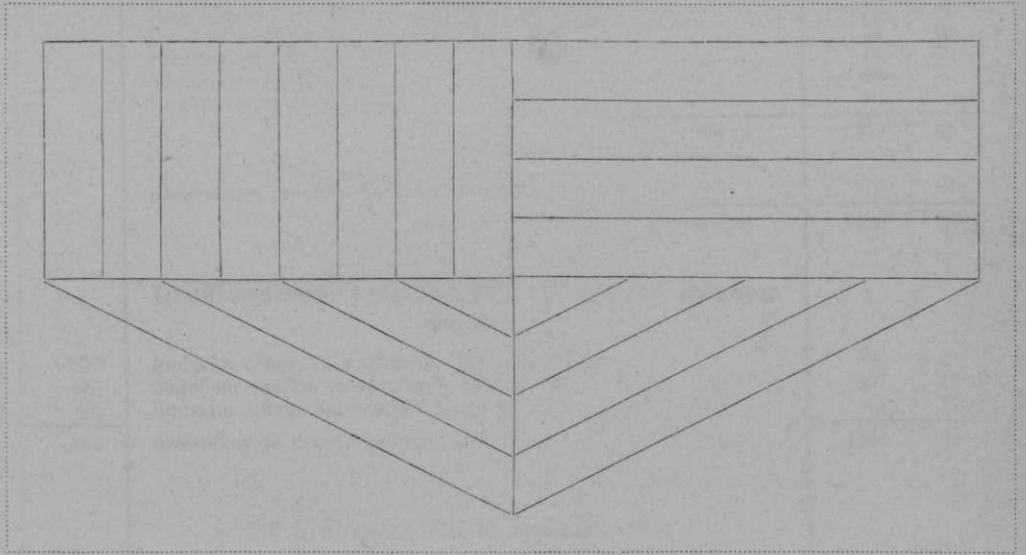
1. Stegnar Feliks, načelnik.
2. Žumer Andrej, namestnik.
3. Močnik Matej, blagajnik.
4. Govekar France, tajnik.
5. Funtek Anton.
6. Podkrajšek Henrik.
7. Praprotnik Andrej.
8. Praprotnik France.
9. Tomšič Ivan.

Zaporedno štev.	Koliko	D o h o d k i		Posamič		Vkupe	
				gld.	kr.	gld.	kr.
1		I. Blagajnični prebitek preteklega leta 1888/9				194	43
		II. Vplačila: a) ljudskih šol in sicer:					
2	8	društvenikov po	1 gld.	8	—		
3	36	" "	2 " (+ 50 kr.)	72	50		
4	15	" "	3 "	45	—		
5	2	" "	4 "	8	—		
6	22	" "	5 "	110	—		
7	1	" "	7 "	7	—		
8	10	" "	10 "	100	—		
9	2	" "	12 "	24	—		
10	1	" "	14 "	14	—		
11	1	" "	15 "	15	—		
12	3	" "	20 " (+ 55 kr.)	60	55		
13	1	" "	22 "	22	—		
	102	ljudskih šol je vplačalo				486	05
		b) učiteljev in sicer:					
14	9	društvenikov po	1 gld. (+ 20 kr.)	9	20		
15	10	" "	2 " (+ 20 kr.)	20	20		
16	10	" "	3 "	30	—		
17	2	" "	4 "	8	—		
18	7	" "	5 " (+ 70 kr.)	35	70		
19	2	" "	7 "	14	—		
20	1	" "	11 " (+ 81 kr.)	11	81		
21	1	" "	18 "	18	—		
	42	učiteljev je vplačalo				146	91
		III. Drugi dohodki, podpore, darila:					
22		Za prodane knjige iz društvene zaloge				7	45
23		Podpora veleslavnega deželnega zbora		200	—		
24		" " mestnega zbora I. rok		100	—		
25		" " " " II. rok		100	—		
26		" " slavne kranjske hrastilnice		200	—		
27		Darilo visokorodnega g. dr. vit. Močnika v Gradci		15	—		
28		Slavna kmetska posojilnica ljubljanske okolice		10	—		
29		Darila dobrotnikov		2	—		
30		Iz nabiralnice v ljubljanski čitalnici		2	—		
31		Vplačani zastanki		10	—		
32		Ustanovnina novega člana		10	—		
		Vsota dohodkov pod nasl. III.				649	—
		Glavna vsota				1483	84
		IV. Društvena imovina:					
33		Naložena ustanovnina		345	—		
34		Obresti od naložene glavnice do 1. septembra 1890		21	25		
35		Blagajnični ostanek poleg zaloge blaga in knjizic		176	24		
		Vsota		542	49		

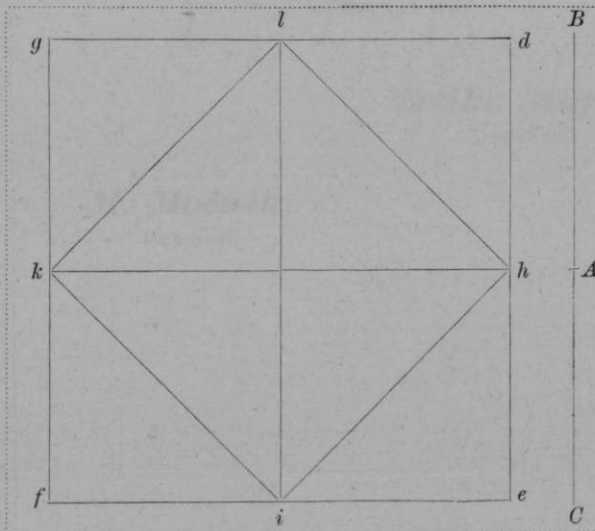
Pod. 1.

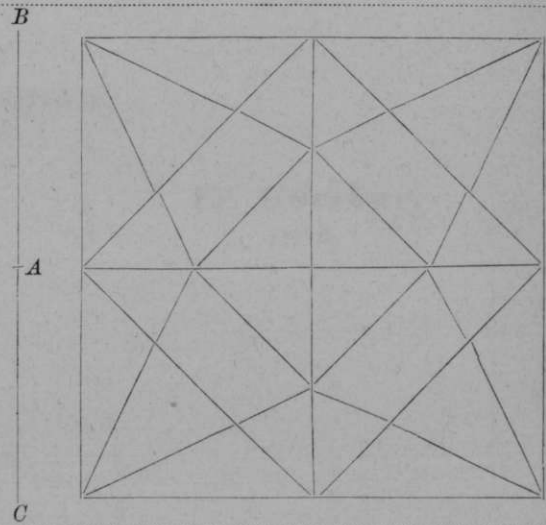
Pod. 2.

Pod. 3.

Pod. 4.

Zaporedno štev.	Koliko	T r o š k i		gld.	kr.
1	600	Učnih knjig šolskih in pripomočnih		119	92
2	63900	lepopisnic, spisovnic in številnic		487	17
3	276	škatljic jeklenih peres		102	88
4	624	tucatov peresnih držal		37	38
5	642	škrikljnih in prožnih tablic		41	48
6	166	škatelej črtalnikov		47	95
7	780	tucatov svinčnikov		72	44
8	9362	risank velikih in malih		163	75
9	29	škatelej radirk		27	66
10	2	rizmi pisnega papirja		7	10
11		Učila za čitanje, nazorni pouk, številjenje, risanje, zemljepis in naravoslovje		88	87
12		Razpošiljanje, embalaža in poština		12	21
13		Upravnina, dopisnina, postrežnina		34	20
14		Različne potrebščine		14	59
15		Stanarinska odškodnina		40	—
16		Uložena nova ustanovna		10	—
		Vsota		1307	60
17		Blagajnična gotovina ob sklepu računa		176	24
		Vse skupaj		1483	84
		Društvenikom*) naklonjene podpore v šolskem blagu:			
a	107	ljudskim šolam za vplačanih 486 gld. 05 kr.		835	43
b	43	učiteljem vračila za vplačanih 146 " 91 "		257	42
c	16	ljudskim šolam darovanega blaga za		71	77
d	166	deležnikov je dobilo podpore za		1164	62

V Ljubljani, dne 15. septembra 1890.

*) Z ustanovniki vred.

Feliks Stegnar,
načelnik.

M. Močnik,
blagajnik.

Fr. Govekar,
tajnik.

VABILO

na občni zbor „Národne šole“, društva v podporo slovenskemu
ljudskemu šolstvu,

ki bode

dné 1. oktobra 1890. l. zvečer ob 6. uri

v mestni dvorani

po nastopnem vsporedu:

1. Ogovor prvomestnikov.
2. Poročilo o odborovem delovanji v XVIII. društvenem letu.
3. Pokladanje društvenega računa in imenovanje pregledovalcev računov.
4. Volitev 9 odbornikov. (Funkcionarje voli odbor sam.)
5. Nasveti.

V Ljubljani, 15. septembra 1890.

Odbor.